

Редакція:

ДЕРЖАВНА ІНСПЕКЦІЯ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПРАЦІ

РОЗ'ЯСНЕННЯ

від 24.07.2014 р.

Категорія "посадові особи" у трудовому законодавстві

Які категорії працівників можна віднести до категорії "посадових осіб" у розумінні пункту 5 статті 41 Кодексу законів про працю України. Чи розповсюджуються на "посадових осіб" підприємств, установ, організацій соціальні гарантії, передбачені законодавством? Який трудовий договір (строковий чи безстроковий) може бути розірвано у порядку пункту 5 статті 41 КЗпП України?

Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів" від 13.05.2014 N 1255-VII частина перша статті 41 Кодексу законів про працю України (далі - КЗпП України) доповнено пунктом 5, відповідно до якого додатковою підставою розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу з окремими категоріями працівників за певних умов є припинення повноважень посадових осіб.

Відповідно до статті 4 Кодексу законів про працю України (далі - КЗпП України) законодавство про працю складається з Кодексу законів про працю України та інших актів законодавства України, прийнятих відповідно до нього.

У законодавстві про працю визначення поняття "посадова особа" відсутнє.

Відповідно до статті 2 Закону України "Про державну службу" посадовими особами вважаються керівники та заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій.

У статті 2 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" (далі - Закон) зазначено, що посадовою особою місцевого самоврядування є особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження щодо здійснення

організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету.

Законом України від 11.07.95 N 282/95-ВР у Кодексі України про адміністративні правопорушення слова "службова особа" замінено словами "посадова особа". Таким чином, можна зробити висновок про те, що поняття "посадова особа" та "службова особа" є синонімічними.

У примітці до статті 364 Кримінального кодексу України визначено, що службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації.

Службова особа наділена певним обсягом повноважень і в їх межах має право вчиняти дії, що породжують, змінюють або припиняють конкретні правовідносини (наприклад, право прийняття та звільнення працівників, застосування дисциплінарних чи адміністративних стягнень тощо).

Відповідно до постанови Пленуму Верховного суду України від 26.04.2002 N 5 організаційно-розпорядчими обов'язками (наявність яких є характерним для поняття "посадова особа") є обов'язки по здійсненню керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності. Такі функції виконують, зокрема, керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних, колективних чи приватних підприємств, установ і організацій, їх заступники, керівники структурних підрозділів (начальники цехів, завідувачі відділами, лабораторіями, кафедрами), їх заступники, особи, які керують ділянками робіт (майстри, виконробы, бригадири тощо).

Перелік посадових осіб, з якими може бути припинений трудовий договір на підставі пункту 5 статті 41 КЗпП України та обмеження щодо застосування звільнення працівника на підставі пункту 5 статті 41 КЗпП України в залежності від виду трудового договору (строковий чи безстроковий), законодавством не передбачено.

Трудовий договір, укладений на невизначений строк, а також строковий трудовий договір до закінчення строку його чинності можуть бути розірвані власником або уповноваженим ним органом у випадках, передбачених статтею 40 КЗпП України, а з окремими категоріями працівників у випадках, визначених статтею 41 КЗпП України.

Посадовими особами товариства визнаються голова та члени виконавчого органу, голова ревізійної комісії (ревізор), а у разі створення ради товариства (спостережної ради) - голова і члени цієї ради. Обмеження щодо поєднання однією особою зазначених посад встановлюються законом.

Відповідно до частини третьої статті 99 Цивільного кодексу України повноваження члена виконавчого органу товариства можуть бути в будь-який час припинені або він може бути тимчасово відсторонений від виконання своїх повноважень.

У разі припинення трудового договору з підстав, зазначених у пункті 5 частини першої статті 41 КЗпП України статтею 44 КЗпП України передбачена виплата вихідної допомоги у розмірі не

менше ніж шестимісячний середній заробіток.

На працівників, обраних до профспілкових органів, поширюються гарантії, передбачені главою XVI КЗпП України та Закону України "Про професійні спілки, їх права, та гарантії діяльності". Звільнення зазначеної категорії працівників згідно пункту 5 статті 41 КЗпП України відбувається у порядку, визначеному статтею 252 КЗпП України, а саме: звільнення членів виборного профспілкового органу підприємства, установи, організації (у тому числі структурних підрозділів), його керівників, профспілкового представника (там, де не обирається виборний орган професійної спілки), крім випадків додержання загального порядку, допускається за наявності попередньої згоди виборного органу, членами якого вони є, а також вищого виборного органу цієї професійної спілки (об'єднання професійних спілок).

Звільнення з ініціативи власника або уповноваженого ним органу працівників, які обиралися до складу профспілкових органів підприємства, установи, організації, не допускається протягом року після закінчення строку, на який обирався цей склад (крім випадків повної ліквідації підприємства, установи, організації, виявленої невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі у зв'язку із станом здоров'я, що перешкоджає продовженню даної роботи, або вчинення працівником дій, за які законом передбачена можливість звільнення з роботи чи служби). Така гарантія не надається працівникам у разі дострокового припинення повноважень у цих органах у зв'язку з неналежним виконанням своїх обов'язків або за власним бажанням, за винятком випадків, якщо це пов'язано із станом здоров'я.

Згідно статті 184 КЗпП України звільнення вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років (до шести років - частина шоста статті 179), одиноких матерів при наявності дитини віком до чотирнадцяти років або дитини-інваліда з ініціативи власника або уповноваженого ним органу не допускається, крім випадків повної ліквідації підприємства, установи, організації, коли допускається звільнення з обов'язковим працевлаштуванням. Обов'язкове працевлаштування зазначених жінок здійснюється також у випадках їх звільнення після закінчення строкового трудового договору. На період працевлаштування за ними зберігається середня заробітна плата, але не більше трьох місяців з дня закінчення строкового трудового договору. Виходячи з вищевикладеного, звільнення вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до трьох років, за ініціативою роботодавця згідно пункту 5 статті 41 КЗпП України не допускається.